

Hallintovaliokunnan mietintö 6/1996 vp

Hallituksen esitys laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Eduskunta on 14 päivänä toukokuuta 1996 lähettänyt hallintovaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi edellä tarkoitetun hallituksen esityksen 56/1996 vp.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina ylijohtaja Risto Veijalainen ja ylitarkastaja Lauri Hollmén sisäasiainministeriöstä, neuvotteleva virkamies Esko Kiuru ulkoasiainministeriöstä, neuvotteleva virkamies Risto Laakkonen työministeriöstä, hallitusneuvos Mervi Virtanen sosiaali- ja terveysministeriöstä, ylitarkastaja Pekka Lampinen opetusministeriöstä, ylitarkastaja Esko Repo Ulkomaalaisvirastosta, lääninsihteer Eila Jaakkola Uudenmaan lääninhallituksesta, neuvotteleva lakimies Antero Jaakkola Suomen Kuntaliitosta, ulkomaalaisyksikön johtaja Ammi Isokallio Helsingin kaupungista, puheenjohtaja Hannu Kemppainen ja hallituksen jäsen Helena Miettinen Inkerikeskuksesta sekä puheenjohtaja Inkeri Räisänen Suomi-Inkeri-seurasta. Lisäksi ulkomaalaisvaltuutettu Antti Sepälä ja Helsingin poliisilaitos ovat antaneet kirjallisen asiantuntijalausannon.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ulkomaalaislakia lisäämällä lakiin nimenomainen säännös siitä, että entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevalle henkilölle, jolla on suomalainen syntyperä, voidaan myöntää oleskelulupa paluumuuttajana. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Valiokunnan kannanotot

1. Yleiset kannanotot

Valiokunta korostaa maastamuutto-, ulko-suomalais- ja paluumuuttopolitiikassa valinnanvapauden periaatetta. Valinnanvapauden ja sen

edellytysten turvaamiseksi valiokunta pitää tärkeänä käsiteltävänä olevaan lakiehdotukseen liittyen, että lähialueyhteistyöllä vaikutetaan paluumuuttoalttiuteen vahvistamalla inkerinsuomalaisten edellytyksiä jäädä asuinsijoillensa sekä edistämällä myös siellä suomalaisen kulttuuri- ja kieli-identiteetin säilymistä.

Valiokunnan huomiota on asiantuntijakuulemisessa kiinnitetty inkerinsuomalaisten paluumuuttajien edunvalvonnan kehittämiseen. Valiokunta esittääkin, että julkisen vallan toimenpitein selvitetään tässä suhteessa tarpeet ja keinot Suomeen muuttaneiden aseman parantamiseksi.

Erityiskysymyksenä valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että Suomesta saatavat inkeriläisten etuihin ja asemaan vaikuttavat viranomaisten antamat asiakirjat, esimerkiksi kansalliskirjaston todistukset, voitaisiin tehdä maksuttomiksi.

2. Yksityiskohtaiset kannanotot

Ulkomaalaislain (378/91) terminologiaan viitaten valiokunta ehdottaa 18 a §:n 1 momentin johdantokappaleen täsmentämistä siten, että kyseessä oleva oleskelulupa on luonteeltaan määräaikaan oleskelulupa. Määräaikaan oleskelulupa myönnettäisiin kuitenkin pysyvän oleskelun tarkoituksessa. Käytännössä määräaikaan oleskelulupa uusittaisiin kerran ja sen jälkeen myönnettäisiin ulkomaalaislain 16 §:n 5 momentin nojalla pysyvä oleskelulupa.

Lisäksi ehdotetaan 18 a §:n johdantokappaleen täsmentämistä niin, ettei siinä viitata ainoastaan ulkomaalaislain 18 §:ään, vaan sanottuun lakiin muutoinkin.

Lisäksi valiokunta ehdottaa 18 a §:n 1 momentin 1 ja 2 kohtaan sanonnallista täsmennystä.

Mainitun pykälän 2 momentti koskee sanamuodon mukaan vain aviopuolisoa sekä hänen huollettavanaan olevaa ja samaan talouteen asumaan asettuvaa alle 18-vuotiasta lasta. Valiokunta toteaa, että ulkomaalaislain 20 §:ssä avopuoliso on nimenomaan rinnastettu aviopuoli-

soon. Lisäksi ulkomaalaislain 18 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteluissa ja soveltamiskäytännössä avopuoliso on katsottu aviopuolison ohella lähiomaiseksi. Ulkomaalaislain 20 §:n perustelujen mukaan yhden vuoden yhdessä asumista on pidetty suuntaa antavana aikarajana, jota aikarajaa on sovellettu myös käytännössä riittävänä näyttönä avioliitonomaisissa olosuhteissa elämisestä. Valiokunta ehdottaa selvyyden vuoksi avopuolison rinnastamista aviopuolisoon myös 18 a §:n 2 momentin lakitekstissä. Muutos koskee luonnollisesti myös avopuolison huollettavana olevaa alle 18-vuotiasta lasta.

Alle 18-vuotiaan lapsen osalta valiokunta ehdottaa huollettavuuskriteerin säilyttämistä, mutta samaan talouteen asettumaan asumista koskevan edellytyksen poistamista 2 momentista. Muutoksen tarkoituksena on turvata lähinnä sellaisen vammaisen alle 18-vuotiaan lapsen asema, joka ei vammaisuutensa vuoksi voi asettua asumaan samaan talouteen.

Asiantuntijoiden kuulemisessa on kiinnitetty huomiota myös 18 vuotta täyttäneen vaikeavammaisen asemaan. Tältä osin valiokunta viittaa ulkomaalaislain 18 §:n 1 momentin 1 ja 4 kohtiin, joita soveltamalla valiokunnan käsityksen mukaan muun muassa hakijan vaikeasti vammaisen

lähiomaisen asema voidaan turvata oleskelulupa-asiaassa.

Lakiehdotuksen 18 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua asiakirjan ja 18 §:n 5 momentissa tarkoitettua alkuperäisen asiakirjan käsitteen osalta ei voida antaa selkeää tulkintaohjetta. Viranomaisrekisterit lähtömaassa eivät saadun selvityksen mukaan välttämättä inkeriläisten kohdalla ole täysin luotettavia. Valiokunta katsoo tämän johdosta, että syntymätodistuksia ja muita asiakirjoja tulisi rajanvetotilanteessa tarkastella tapauskohtaisesti ja noudattaa myös asiakirjojen osalta mahdollisuuksien mukaan kohtuullisuuteen perustuvaa näytön harkintaa.

3. Muut kannanotot

Hallituksen esityksessä mainituista syistä ja saadun selvityksen perusteella valiokunta pitää lakiehdotusta tarpeellisenä ja puoltaa sen hyväksymistä valiokunnan ehdottamin muutoksin ja kannanotoin.

Valiokunta ehdottaa kunnioittaen,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

ulkomaalaislain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 22 päivänä helmikuuta 1991 annettuun ulkomaalaislakiin (378/91) uusi 18 a § seuraavasti:

18 a §

Edellytykset oleskeluluvan myöntämiselle entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevalle henkilölle, jolla on suomalainen syntyperä

Sen lisäksi, mitä *tässä laissa muutoin säädetään*, voidaan entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin olevalle henkilölle, jolla on suomalainen syntyperä, myöntää *määräaikainen* oleskelulupa:

1) jos *hakija* on itse, toinen hänen vanhemmistaan tai ainakin kaksi hänen neljästä isovanhemmastaan on tai on ollut merkittynä asiakirjaan kansallisuudeltaan suomalaiseksi; tai

2) jos *hakijalla* on muu yhteenkuuluvuutta

osoittava side Suomeen ja suomalaisuuteen, mutta hän ei kykene asiakirjoilla osoittamaan täyttävänsä 1 kohdan edellytyksiä.

Oleskelulupa myönnetään myös edellä tarkoitettun henkilön aviopuolisolle sekä hänen huollettavanaan olevalle (*poist.*) alle 18-vuotiaalle lapselleen. *Aviopuoliso rinnastetaan henkilö, jonka kanssa hakija elää jatkuvasti yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa.*

(3—5 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös
(Kuten hallituksen esityksessä)

Helsingissä 4 päivänä kesäkuuta 1996

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Matti Väistö /kesk, varapuheenjohtaja Kaarina Dromberg /kok, jäsenet Ulla Juurola /sd, Reijo Kallio /sd, Toimi Kankaanniemi /skl, Juha Karpio /kok,

Valto Koski /sd, Osmo Kurola /kok, Pehr Löf /r, Tuija Pohjola /sd, Iivo Polvi /vas, Veijo Puhjo /va-r, Erkki Pulliainen /vihr ja Aulis Ranta-Muotio /kesk sekä varajäsen Raimo Holopainen /sd.
